

УДК 81'367.624:81'37

Світлана Ківшик

ПРИСЛІВНИКИ ЯК РЕПРЕЗЕНТАНТИ ІНТЕНЦІЙНИХ ВІДНОШЕНЬ У ПРОСТОМУ УСКЛАДНеноМУ РЕЧЕННІ

У статті з'ясовано роль прислівників мети у формуванні семантико-синтаксичної структури простого ускладненого речення, встановлено специфіку їхнього співвідношення з підрядними детермінантними частинами складнопідрядного речення; розглянуто наявні в українському мовознавстві класифікації цільових адвербантів; встановлено кількісний склад прислівників – репрезентантів інтенційного значення, здійснено їхнє внутрішньосистемне ранжування. Прислівники мети об'єднано у дві групи – автосемантичні й синсемантичні, які диференційовано на вузлі значеннєві сегменти: конкретні власне-цільові, антицільові, приховано цільові, питально-цільові.

Ключові слова: інтенційні семантико-синтаксичні відношення, прислівники мети, автосемантичний, синсемантичний, конкретний власне-

цільовий, антицільовий, приховано цільовий, питально-цільовий.

Прислівник займає особливе місце в граматичній системі мови, оскільки фокусує в собі особливості повнозначних (семантика, синтаксична функція) і службових (незмінюваність) слів. Він об'єднує здебільшого похідні утворення, співвідносні зі словами всіх самостійних частин мови. До обставинних адвербантів, крім прислівників часу, місця, причини, традиційно відносять прислівники мети, компонентний склад яких кількісно обмежений [3, с. 121; 5, с. 208; 8, с. 432; 9, с. 404–405; 10, с. 194; 11, с. 295–296]. Класифікацію прислівників як інтенційних поширювачів значеннєвої структу-

© С. Ківшик, 2014

ри простого речення здійснив М. І. Степаненко. Він поділяє адвербативи з цільовою семантикою на 1) інформативно достатні (автосемантичні) та 2) інформативно недостатні (синсемантичні). Перші конкретизують загальне значення «мета реалізації дії» за такими семантичними характеристиками: «дія відбувається з усвідомленим, переважно негативним наміром» (*вмисне, вмисно, навмисно, навмисне, наумисне, наумисно, нарошине, нароком, знарошине, назнарошине, зумисне, зумисно, нарочито, навзамін, свідомо, спеціально*), «дія відбувається без будь-якого усвідомлення, без будь-якого позитивного чи негативного наміру» (*безцільно, ненавмисне, ненавмисно, ненароком, незнарошине*), «дія відбувається зі злим наміром, з метою викликати негативну реакцію» (*на зло, зловмисно, зловредно*), «дія відбувається з несерйозним наміром, з метою викликати жартівливу реакцію» (*жартома, жартом, на сміх*), «дія відбувається з метою привернення уваги, створення необхідного враження» (*напоказ*), «дія відбувається з метою викликати неочікувану, небажану або й протилежну передбачуваній реакцію» (*наперекір*). Другі уточнюють вирізнений план змісту іншою значеннєвою характеристикою – «дія відбувається з невідомою метою, з невідомим наміром» (*навіщось, нащось, пощось*). Окремий тип становлять питальні лексеми *навіщо?* *нащо?* *пощо?* *чому?* *чого?* *чом?* *що?* [7, с. 176–184]. Подібну класифікацію адвербативів мети подає А. В. Висоцький, членуючи їх на 1) автосемантичні (власне прислівники мети) (*вжарт, на сміх, на зло, умисне, навмисне, ненароком, зумисно, напоказ* та ін.) і 2) синсемантичні (займенникові). Останні об'єднано у дві підгрупи – ті, що функціують як питальне слово (*навіщо, нащо*), і ті, що вказують на несвідомість мети (*навіщось, нащось*) [2, с. 43–44].

Мета статті – з'ясувати роль цільових прислівників у формуванні семантичної структури простого речення, розкрити їхню внутрішньо-семантичну диференціацію.

Відомо, що на рівні простого ускладненого речення основним виразником цільових семантико-синтаксичних відношень є прийменниково-відмінкові форми, прислівникам же відведено в цьому плані другорядну роль, оскільки вони становлять лексично замкнену групу, якій властива семантична уніфікованість [7, с. 178]. Адвербативи також експлікують цільову семантику в синтаксичних одиницях і пов'язані з предикативним центром речення адвербіально-інтенційними відношеннями. У запропонованому дослідженні найповніше представлено кількісний склад прислівників мети – 78 одиниць: *автоматично, безцільно, цілеспрямовано, вжарт, жартом, жартома, випадково, випадково,*

вмисне, вмисно, зумисне (діал.), *зумисно* (діал.), *навмисне, навмисно, наумисне, наумисно, ненавмисне, ненавмисно, пренавмисно, умисне, умисно, даремне, даремно, дарма, дармо, даром, надаремно, надарма, недарма, демонстративно, зловмисно, зловредно, на зло, знарошине* (розм.), *назнарошине* (розм.), *нароком* (розм.), *нарочито, нарочно* (розм.), *нарошине, незнарошине* (розм.), *ненароком, знехотя, капосно, марне, марно, машинально, механічно, мимовіль, мимовільно, мимоволі, невільно, мимохідь, мимохить, мимоходом, на втіху, на сміх, на щастя, навзамін* (діал.), *навіщо, навіщось, нащо, нащось, навманья, наперекір, напоказ, обачно, обачливо, пощо* (заст.), *пощось* (заст.), *свідомо, спеціально, уважно, чого, чогось, чом, чому, чомусь, що*.

У реченнях прислівники мети функціують найчастіше при дієслівних предикатах, напр.: *І, передаючи йому бідон, [Тоня] ненароком чи навмисне торкнулась рукою його руки* (О. Гончар); *І нащо тільки той Левко до лісу поїхав?* (М. Стельмах). Іноді вони можуть обґрунтовувати предикативну ознаку, виражену прикметником чи дієприкметником, які є іменною частиною складеного іменного присудка, прикметником або дієприкметником у позиції відокремленого означення, прислівником у складі обставини, дієприслівником у структурі відокремленої обставини, напр.: ... *навіщо ж їм [скіфам] потрібен був той плуг?* (А. Костенко); *Нащо ж ми народжені тоді?* (В. Симоненко); *Ішла [Олена] побіч нього, навмисне мовчазна, з похнюпленою головою* (Ірина Вільде); *Доповідь робив начальник Набатов, спеціально запрошений на партійні збори* (Яків Баш); *Одвик [Артем] за цей тиждень рано вставати, а мати навмисне тихенько собі підвела і безшумно поралась біля печі...* (А. Головка); *...хлопці з менших класів, як кажани, літають у темряві вулиці на велосипедах, навмисне лякаючи своїх майбутніх подруг – дівчаток-підлітків...* (О. Гончар).

У функційно-синтаксичному плані обставинні прислівники співвідносні з підрядними детермінантними частинами складнопідрядного речення [1, с. 260; 4, с. 302]. Вони «передають цільові семантико-синтаксичні відношення, які встановлюються між вихідною підрядною цільовою та головною частинами в складнопідрядному реченні» [4, с. 307]. Тож речення з такими адвербативами можна розгорнути в складнопідрядні речення мети, зміст підрядної частини яких вони конденсують і з якою можуть корелювати. На відміну від підрядних частин, які відтворюють різні відтінки мети, прислівники здатні виражати тільки узагальнене цільове значення. Конкретний же намір суб'єкта

ситуації, його мету розкриває контекст, пор.: *Його* [професора Буйка] [жандарми] *штурхали чобітьми то з одного боку, то з другого... І це робили вони навмисне* (Яків Баш) → *Його* [професора Буйка] [жандарми] *штурхали чобітьми то з одного боку, то з другого... І це робили вони, щоб помститися йому*; *Його* [професора Буйка] [жандарми] *штурхали чобітьми то з одного боку, то з другого... І це робили вони, щоб убити його*; *Його* [професора Буйка] [жандарми] *штурхали чобітьми то з одного боку, то з другого... І це робили вони навмисне... Їм треба було вбити непоко́ру і не тільки в цьому селі* (Яків Баш) → *Його* [професора Буйка] [жандарми] *штурхали чобітьми то з одного боку, то з другого... І це робили вони, щоб убити непоко́ру селян*. Іноді такі прислівники можуть мати пояснення, що міститься в підрядній частині, напр.: *То їх* [мури] *спеціально зоставляємо між траншеями, щоб ґрунт на сторони не розповзався...* (О. Гончар); *Адже я* [Юля] *приїхала нарочито, щоб попроситися за тобою...* (Г. Тютюнник).

Послугуючись названими вище семантичними класифікаціями, подаємо власне внутрішньосистемне ранжування цільових прислівників:

I. Автосемантичні прислівники, або власне-прислівники мети. Вони репрезентують інтенційну семантику безпосередньо і вказують на те, що дію виконують із метою реалізації іншої дії. Такі адвербативи чітко диференціюються на вужчі значеннєві сегменти:

1) конкретні власне-цільові прислівники, які вказують на дію, що відбувається з певним наміром (здебільшого злим), із певною метою. Їхня семантика детермінована морфемною природою (корені *зло(-)*, *мис(л)н-*, *жарт-*, *-ціль-*, *смійх*, *-кір*, *-каз*, *спеціаль-*, *свідом-*, *мін-*) [7, с. 178]. У складі аналізованих лексем виділено сім значеннєвих різновидів:

а) з усвідомленням, переважно негативним, наміром. До таких прислівників віднесено лексеми *вмисне*, *вмисно*, *зумисне* (діал.), *зумисно* (діал.), *навмисне*, *навмисно*, *наумисне*, *наумисно*, *пренавмисно*, *умисне*, *умисно*, *знарошне* (розм.), *назнарошне* (розм.), *нарошне*, *навзамін* (діал.), *нароком* (розм.), *нарочито*, *нарочно* (розм.), *недарма*, *свідомо*, *спеціально*, *цілеспрямовано*, напр.: *Він* [Чайченко] *її очима назорить між дівчатами і вмисне тоді до неї горнеться* (Марко Вовчок); *Потопельники – се ті небіжчики, що втопилися вмисно або припадково* (<http://traditions.org.ua/74.html>); *Мотря стояла за своєю хатою й виглядала зумисне Кайдашиху* (І. Нечуй-Левицький); *Такі* [фантастичні] *уявлення людина може викликати зумисно* (М. Варій); *З присутніх на-*

вмисне ніхто не встряє, хоч і кипить не один серцем на Павла... (А. Головка); *У Варшаві він навмисно удавав з себе бідного, навмисно приїхав до Грохольського з порожніми кишенями* (З. Тулуб); *А Степанида хитра! Як тільки зустріється, то, мов наумисне, моргає на мене* (М. Кропивницький); *Страшений голод в 1932–1933 роках на Україні та ще в декотрих місцевостях Радянського Союзу, а на Кубані в 1933–1934 роках, був пренавмисно спричинений всією зорудненою владою групи, що втвердила «культ особи»* (Василь Барка); *Вона* [Рахіра] *держатиме умисне Саву при собі...* (О. Кобилянська); *І поруч із тим – Леонтєва умисно вигинає всередину спину, випростовує груди, наче це їй здавна вже притаманна військова виправка* (Б. Антоненко-Давидович); *Але то я так знарошне чистив черевики* (Іван Багряний); *Учора я назнарошне заходив до Миколи Андрійовича* (Панас Мирний); – *У монастир думаю...* *Нарошне це й забився у Київ...* (А. Тесленко); *Приніс* [я] *вам рибку, лину навзамін* (М. Стельмах); – *Чи ти вже мене узявсь нароком занастити?..* (Марко Вовчок); *Той козак нарочито нас сюди направив* (Г. Тютюнник); [Жінка] *Говорила, мовби не бачила її зовсім або мовби усувалася від неї нарочно* (О. Кобилянська); *Вона* [Олена Антонівна] *знала, що недарма її там посадили* (Т. Осьмачка); *Граціані свідомо обдурював старого гетьмана* (З. Тулуб); – *Я приїхала спеціально з Берліна обізнатися з виноградарством у господарстві доктора Гальванеску* (Ю. Смолич); *А от чисельні туристи з Росії, яких деякі турфірми цілеспрямовано привозять до Галереї плакату епохи тоталітаризму, розпочинають бурхливі дискусії...* (<http://h.ua/story/387780/>);

б) зі злим наміром, з метою викликати негативну реакцію. Цю групу формують лексеми *зловмисно*, *зловредно*, *на зло*, *капосно*, напр.: ... [Шеффле і Ланге] *зловмисно перекручували ... ідеї соціалізму* (П. Колесник); *Чи то закон такий вийшов, чи зловредно робили, а тільки буксирна бригада з двору в двір ходила, зобов'язувала хліб здавати* (http://nekhvoroscha.net/index/nehvoroshha_v_roki_golodomoru/0-47); *Він* [мул] *тяг сани ... щоб тільки зробити наперекір, на зло* (І. Багмут); *Мовчун любить гратися словами... Як шкідливий пес, капосно робить, звичайно* (<http://coollib.net/b/239524/read>);

в) з несерйозним наміром, з метою викликати жартівливу реакцію. Сюди належать лексичні одиниці *вжарт*, *жартом*, *жартома*, на смійх, напр.: *Зі старійшинами гурту, як вони себе вжарт називають, ... розмовляємо в арт-барі «Коза»* (<http://artvertep.com/print?cont=11780>); *А далі додав* [Пшилуцький]

жартом... (А. Чайковський); *Ліда жартома піднесла до носа Шульженкові дорідний куц жалючої кропиви* (Я. Качура); *Вербівці на сміх назвали село Вербівочкою...* (І. Нечуй-Левицький);

г) з метою привернення уваги, створення необхідного враження. Цей тип адвербативів репрезентують лексеми *демонстративно, напоказ*, напр.: *Жінки демонстративно повиходили з салону до спочивальні або поховались у кухні* (Ірина Вільде); *Кайдашиха виставила навмисне напоказ громаді жовті нові сап'янци* (І. Нечуй-Левицький);

д) з метою викликати неочікувану або протилежну передбачуваний реакцію. Реалізатором розглядуваної семантики є прислівник *наперекір*, напр.: *А Грицько, як нарочито – не тільки не слухає, а ще і наперекір робить* (Панас Мирний);

е) з метою уникнення небажаної для себе чи когось (чогось) реакції. Аналізовану групу структурують лексеми *обачно, обачливо, уважно*, напр.: *–Тихо! Ми не вдома, – обачно схопився Чіпаріу, затуляючи собі рота й підморгуючи Сахно зробити те саме* (Ю. Смолич); *От тільки клястися слід більш обачливо* (http://www.ukrlit.org/Yacheikin_Yurii_Dmytrovych/vazhke_zhyttia_i_nebezpechni_pryhody_pavla_valerianovycha_hvalymona/3/); *Зал дуже уважно і напружено слухав* (А. Головка);

ж) з наміром, метою зробити комусь приємне, потішити кого-небудь. Сюди віднесено прислівники *на втіху, на щастя*, напр.: *Хочете жити на втіху, частіше помирайте від сміху* (<http://refmaniya.org.ua/vichovn-zachodi/stsenar-y-svyata-gumoru-chochete-zhiti-na-vtichu-chast-she-pomirayte-v-d-sm-chu>); *Відчиняли люди широко ворота, поливали на щастя дорогу...* (І. Цюпа);

2) антицільові прислівники, які вказують на відсутність чи недосягнення мети, марність наміру дії чи незрозумілість їх для мовця. Їх об'єднано в такі підгрупи:

а) без певної мети чи наміру. Корпус цих прислівників сформували лексеми *автоматично, безцільно, випадково, випадково, знехотя, машинально, механічно, мимовіль, мимовільно, мимоволі, невільно, мимохідь, мимохоть, мимоходом, навмання, незнарошне (розм.), ненароком, навмисне, навмисно*, напр.: *Владко автоматично простягнув руку до паперу* (І. Франко); *Антін безцільно блукав по тихих, малолюдних вулицях міста* (М. Коцюбинський); *На схилі віку я випадково зустрівся в Коломиї з старшим сином Козла* (Б. Антоненко-Давидович); *І от раз юнак той випадково / Здибав у якійсь закамарку / Свою паню, а вельможі жінку...* (І. Франко); *Знехотя ози-*

рається навкруги, чи не виглядають з-за куців чийсь очі (І. Нечуй-Левицький); *Не здаючи собі справи, для чого це роблю, а скоріше машинально, я накинув надвірний гачок на клямку й звільна подався геть* (Б. Антоненко-Давидович); *Механічно перегортає [Вова] листки, перебігає очима засіяні дрібним писанням сторінки* (С. Васильченко); *Вутанька з її зіркістю, бистроокістю мимовіль все тут запримічала* (О. Гончар); *Ми руки мимовільно простягли / Під чисту, свіжу, молоду вологу...* (М. Рильський); *Американець мимоволі позадкував [Яків Баш]; Своім життям я невільно граю ролю в житті других людей, мені невідомих...* (М. Коцюбинський); *Про зустрічний [план] він [Знаменський] загадав мимохідь...* (Яків Баш); *Тарас почув мимохоть, що там уперше їздитимуть на залізниці* (О. Іваненко); *Полагають [Єгипта] якомусь колгоспові ставок мимоходом, і центнер пшениці на кін* (О. Гончар); *Горобенко помалу обернувся, перевів дихання й подався навмання* (Б. Антоненко-Давидович); *Якось незнарошне погляд його [Чіпки] впав на одного чоловіка* (Панас Мирний); *... [Тоня] ненароком чи навмисне торкнулась рукою його руки* (О. Гончар); *Воля ненавмисне розбив термометра, коли струшував* (Ю. Яновський); *... коли ж [гість] часом ненавмисно погляне на їх [дітей] тими льодовими очима, – так і пориває шугнути на піч* (С. Васильченко);

б) без досягнення певної мети, з марним наміром. Розрізнену семантику експлікують прислівники *даремне, даремно, дарма, дармо, даром, надаремно, надарма, марне, марно*, напр.: *Мені здається ... що так / Даремне, марне пролетять / Його [хлопчика із села] найкращі літа* (Т. Шевченко); *Але пан даремно обурюється* (З. Тулуб); *Сирітська сльоза не капає дарма* (http://uk.wikiquote.org/wiki/Українські_народні_прислів'я_та_приказки:сирітська_і_вдовина_доля); *...[пан] лиш чоловіком дармо звався* (І. Франко); *Оті прямиї колоски / Зовсім пустісінькі, ростуть на ниві даром* (Є. Гребінка); *Так що громадянин Малоштан надаремно протестує* (І. Микитенко); *[Ярчук:] Ви відкрили тільки краєчок свого серця, і я вже починаю втрачати розум. [Наталія:] Це надарма* (І. Микитенко); *Якби ви знали, паничі, / Де люде плачуть живучи, / То ви б елегій не творили / Та марне бога б не хвалили...* (Т. Шевченко); *Я марно придивлявся, бажаючи впізнати здавна знайомі місця* (С. Журахович).

II. Синсемантичні, або займенникові, прислівники. Вони вказують на наявність наміру, мети дії імпліцитно, не конкретизуючи її. Мета виконуваної дії може розкриватися через контекст або взагалі не есплікуватися, напр.: *Гликерія злазить з брочки й нащось підходить*

ближче до заробітчан. Злазять також Іван, Катя, Гусяр, Женя та інші й також підходять до них. – Чого ви так?.. Хіба роботи немає? – говорить Гликерія (В. Винниченко); «Питаю тебе, чого прийшла?» Юля затінилась віями, поклала сумочку на коліна: «Поговорити мені треба, мамо...» (Г. Тютюнник); Але самого станового чомусь ніде не видко було (А. Головка). Такі адвербативи зінтегровано у два семантичні підтипи, кожен із яких має свій конституентний склад:

1) приховано цільові прислівники, які позначають невідому мету чи намір дії. Їхній склад маніфестують лексеми *навіщо, нащо, пощо* (заст.), *чогось, чомусь*, напр.: *Заїздили до мене позавчора якись інженери, воду з колодязя на термометр прикидали навіщо...* (Гр. Тютюнник); – *Дядьку Юхиме, управитель у кузні та нащо кличуть!* (А. Головка); – *Нехай лише пан комісар і пан староста довідаються, що тут у мене пощо ведуть людей до присяги в церкві ... то зараз скажуть, що то русини бунтують* (І. Франко); *Тітка Лепестина зайшла із сходки чогось просто до одного селянина* (Т. Осьмачка); *Містер Фред чомусь іще раз поглянув на монтажників, потім на червоноармійців, що змішалися з каменоломами...* (Яків Баш);

2) питально-цільові прислівники, які містять запитання про конкретну мету, указують на бажання мовця отримати певну інформацію і спонукають до відповіді. До них належать адвербативи *навіщо, нащо, пощо* (заст.), *чого, чом, чому, що*, напр.: – *Ви ж маєте гарну жінку і сам талановитий письменник, то ж навіщо вам зараз брати напрямом на той світ?..* (Т. Осьмачка); *Марія не може йти на вечірню, і нащо їй туди йти?* (У. Самчук); *А зрештою... пощо чоловік живе?* (О. Кобилянська); *Та й куди ви підете і чого?* (Т. Осьмачка); *Чом же ласишся на папське щастя, а не ласишся на боже благословення?* (І. Вишенський); *Для чого ти обманював мене, чому брехав мені щодня й щовечора?* (О. Довженко); – *Товаришу сержант!... Що ви з себе Швейка корчите?* (О. Гончар). Речення із питально-цільовими прислівниками можуть бути питально-риторичними, тобто не потребувати відповіді, напр.: – *А навіщо я люблю? Навіщо ти любиш?* (О. Гончар); *Навіщо мене Бог на світ народив?* (Т. Осьмачка).

Отже, на рівні простого ускладненого речення цільові семантико-синтаксичні відношення можуть бути репрезентовані за участю кількісно обмеженої групи прислівників, які експлікують інтенційність узагальнено. Їх об'єднано у два типи – авторсемантичні та синсемантичні. У межах першого типу виокремлено конкретні власне-цільові прислівники, представлені сімо-

ма семантичними різновидами, й антицільові прислівники, конкретизовані двома значеннями відтінками. Адвербативи другого типу диференціюємо на приховано цільові й питально-цільові.

Література

1. Безпояско О. К. Граматика української мови : морфологія : підруч. / О. К. Безпояско, К. Г. Городенська, В. М. Русанівський. – К. : Либідь, 1993. – 336 с.
2. Висоцький А. В. Синтаксична сфера прислівника в українській літературній мові : монографія / Анатолія Васильович Висоцький. – К. : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2013. – 328 с.
3. Вихованець І. Р. Граматика української мови / І. Р. Вихованець, К. Г. Городенська, А. П. Грищенко. – К. : Рад. школа, 1982. – 208 с.;
4. Вихованець І. Р. Теоретична морфологія української мови : академічна граматики української мови / І. Р. Вихованець, К. Г. Городенська ; за ред. І. Р. Вихованця. – К. : Унів. вид-во «Пульсари», 2004. – 400 с.
5. Жовтобрюх М. А. Курс сучасної української літературної мови : підручник для фак. мови і літератури пед. ін-ів / М. А. Жовтобрюх, Б. М. Кулик. – К. : Вища школа, 1972. – 402 с.
6. Леонова М. В. Сучасна українська літературна мова : морфологія / Марія Василівна Леонова. – К. : Вища школа, 1983. – 264 с.
7. Степаненко М. І. Прислівник та інфінітив у функції інтенціонального поширювача семантичної структури простого речення / М. І. Степаненко // Збірник наукових праць Полтавського державного педагогічного інституту ім. В. Г. Короленка. Серія «Філологічні науки». – 1999. – Вип. 2 (6). – С. 176–189.
8. Сучасна українська літературна мова : морфологія / за ред. І. К. Білодіда. – К. : Наук. думка, 1969. – 583 с.
9. Сучасна українська літературна мова : підручник / А. П. Грищенко, Л. І. Мацько, М. Я. Плющ та ін. ; за ред. А. П. Грищенка. – 3-тє вид., допов. – К. : Вища школа, 2002. – 439 с.
10. Сучасна українська літературна мова : підручник для студ. гуманіт. спец. вищих навч. закл. / О. М. Григор'єв, С. Є. Долман, Ю. В. Лисенко та ін. ; за ред. О. Д. Пономаріва. – 2-ге вид., переробл. – К. : Либідь, 2001. – 395 с.
11. Сучасна українська літературна мова : підруч. / М. Я. Плющ, С. П. Бевзенко, Н. Я. Грипас та ін. ; за ред. М. Я. Плющ. – 4-е вид., стер. – К. : Вища школа, 2003. – 430 с.

Svitlana Kivshyk

ADVERBS AS REPRESENTATIVES OF INTENTIONAL RELATIONSHIPS IN SIMPLE COMPLICATED SENTENCES

The article reveals the role of adverbial modifiers of aim in forming of semantic and syntactic structures of the simple complicated sentence, the specific features of their relationship with subordinate units which determined the complex sentence are imposed; the

available classification of target adverbial modifiers in the Ukrainian linguistics are considered; the number of adverbs - representants of intentional meaning by their internal ranking system is given. Adverbial modifiers of goal are classified into two groups – autosemantic and syn semantic, which are differentiated into narrower content segments: specific actually targeted, antitargeting, hidden targeting, question-targeting.

Keywords: intentional semantic-syntactic relation, adverbs of aim, auto semantic, synsemantic, specific actually targeted, antitargeting, hidden targeting, question-targeting.

Светлана Кившик

НАРЕЧИЯ КАК РЕПРЕЗЕНТАНТЫ ИНТЕНЦИОНАЛЬНЫХ ОТНОШЕНИЙ В ПРОСТОМ УСЛОЖНЕННОМ ПРЕДЛОЖЕНИИ

В статье определена роль наречий цели в формировании семантико-синтаксической структуры

простого усложненного предложения, специфика их соотношения с подчиненными детерминантными частями сложноподчиненного предложения; рассмотрены имеющиеся в украинском языкознании классификации целевых адвербатов; установлен количественный состав наречий – репрезентантов интенционального значения, осуществлено их внутрисистемное ранжирование. Наречия цели объединены в две группы – автосемантические и синсемантические, которые дифференцируются на более узкие семантические сегменты: конкретные собственно-целевые, антицелевые, скрыто целевые, вопросительно-целевые.

Ключевые слова: интенциональные семантико-синтаксические отношения, наречия цели, автосемантический, синсемантический, конкретный, собственно-целевой, антицелевой, скрыто целевой, вопросительно-целевой.

Надійшла до редакції 27.02.2014 р.

